

بی‌شک مسائل فرهنگی و تغییر ذائقه افراد و سبک زندگی یکی از عوامل مهمی است که موجب شده تا ۱۳ میلیون جوان در صف ازدواج رفته رفته از سنین مناسب ازدواج خارج شوند و به تبع آن از حوزه فرزندآوری و اصلاح هرم سنی جمعیت نیز بیرون بروند اما اگر پای درد دل هر جوان دم‌بختی که ازدواج نکرده بنشینید و از او بپرسید مهم‌ترین دلیلش برای ازدواج نکردن چیست؟ نخستین پاسخی که به شما می‌دهد مباحث اقتصادی و هزینه‌های لازم برای آغاز یک زندگی مشترک است

دست و پا زدن برای قطع تنها کمک دولت به ازدواج جوانان

پرداخت وام ازدواج عملاً در بانک‌ها متوقف و تنها بند اجرایی قانون تسهیل ازدواج جوانان کنار گذاشته شد

زیربنایی‌ترین دلیل رشد زیر یک درصد جمعیت کشور را باید در کاهش ۴۰ درصدی ازدواج و تشکیل خانواده در میان جوانان پیدا کنیم. قوانین بالادستی متعددی از ازدواج و تشکیل خانواده حمایت می‌کنند. نمونه‌اش قانون تسهیل ازدواج جوانان است که حالا وارد ۱۵ سالگی خود شده اما طی این ۱۵ سال ۱۵ درصد از این قانون هم تاکنون اجرایی نشده است. اسناد دیگری همچون سیاست‌های کلی خانواده و سیاست‌های کلی جمعیت هم از پشتوانه‌های

خانواده هم بر ایجاد نهضت فراگیر ملی برای ترویج و تسهیل ازدواج موفق و آسان برای همه دختران و پسران و افراد در سنین مناسب ازدواج و تشکیل خانواده و نفی تجرد در جامعه با وضع سیاست‌های اجرایی و قوانین و مقررات تشویقی و حمایتی و فرهنگ‌سازی و ارزش‌گذاری به تشکیل خانواده متعالی بر اساس سنت الهی تأکید دارد. مطابق بند دوم سیاست‌های کلی جمعیت هم دولت باید در زمینه رفع موانع ازدواج، تسهیل و ترویج تشکیل خانواده و افزایش فرزند، کاهش سن ازدواج و حمایت از زوج‌های جوان و توانمندسازی آنان در تأمین هزینه‌های زندگی و تربیت نسل صالح و کارآمد گام بردارد. با تمام اینها اما اگر عملکرد دولت و دستگاه‌های مختلف را طی سال‌های اخیر مورد بررسی قرار دهیم می‌بینیم که نه فقط این موارد اجرایی نشده بلکه در حداقل‌هایی همچون وام ازدواج هم سنگ‌اندازی‌هایی صورت می‌گیرد. آن هم در شرایطی که در کشور با بحران‌هایی در زمینه خانواده و ازدواج و به تبع آن جمعیت مواجهیم.

قوانینی که اجرایی نشد
قانون تسهیل ازدواج جوانان ۱۳ بند دارد. طبق نخستین ماده از این قانون به منظور توانمندسازی جوانان برای تشکیل خانواده، دولت مکلف است صندوق اندوخته ازدواج جوانان را ایجاد کند. بر اساس این قانون همچنین دولت مکلف است علاوه بر استفاده از منابع بودجه سننوائی پیش‌بینی شده، از محل «صندوق اندوخته ازدواج جوانان» به مزدوجین نیازمند به اجاره مسکن، حسب تشخیص کمیته سامان ازدواج با توجه به امکانات صندوق، وام ودیعه مسکن پرداخت کند. علاوه بر این دولت مکلف است متأهلین واجد شرایط را در اولویت دسترسی به فرصت‌های شغلی، وام اشتغال و وام مسکن قرار دهد. ارائه مسکن موقت به جوانان با اجاره مناسب و برای بازه‌های زمانی سه ساله، پرداخت کمک هزینه زندگی به صورت قرض‌الحسنه تا دو سال به زوجین، در اختیار قرار دادن رایگان فضاهای فرهنگی و تالارهای دستگاه‌ها به جوانان برای برگزاری مراسم ازدواج و تسهیلاتی برای تحصیل و سربازی جوانان متأهل از جمله مواردی است که برای تشویق به امر ازدواج در این قانون پیش‌بینی شده بود. از بندهای مختلف این قانون ۱۳ ماده‌ای تنها یک تبصره اجرایی شده و آن هم نامگذاری روز اول ذی‌الحجه روز ازدواج امیرالمؤمنین (ع) و فاطمه زهرا (س)) به عنوان روز ازدواج جوانان است! علاوه بر این سیاست‌های کلی

خانواده هم بر ایجاد نهضت فراگیر ملی برای ترویج و تسهیل ازدواج موفق و آسان برای همه دختران و پسران و افراد در سنین مناسب ازدواج و تشکیل خانواده و نفی تجرد در جامعه با وضع سیاست‌های اجرایی و قوانین و مقررات تشویقی و حمایتی و فرهنگ‌سازی و ارزش‌گذاری به تشکیل خانواده متعالی بر اساس سنت الهی تأکید دارد. مطابق بند دوم سیاست‌های کلی جمعیت هم دولت باید در زمینه رفع موانع ازدواج، تسهیل و ترویج تشکیل خانواده و افزایش فرزند، کاهش سن ازدواج و حمایت از زوج‌های جوان و توانمندسازی آنان در تأمین هزینه‌های زندگی و تربیت نسل صالح و کارآمد گام بردارد. با تمام اینها اما اگر عملکرد دولت و دستگاه‌های مختلف را طی سال‌های اخیر مورد بررسی قرار دهیم می‌بینیم که نه فقط این موارد اجرایی نشده بلکه در حداقل‌هایی همچون وام ازدواج هم سنگ‌اندازی‌هایی صورت می‌گیرد. آن هم در شرایطی که در کشور با بحران‌هایی در زمینه خانواده و ازدواج و به تبع آن جمعیت مواجهیم.

معادله‌ای چندوجهی با وجه پررنگی به نام اقتصاد!

کاهش ۴۰ درصدی آمار ازدواج طی سال‌های اخیر بی‌تردید معادله‌ای چندمجهولی است که نمی‌توان از یک زاویه آن را مورد بررسی قرار داد و به نتیجه رسید. بی‌شک مسائل فرهنگی و تغییر ذائقه افراد و سبک زندگی یکی از عوامل مهمی است که موجب شده تا ۱۳ میلیون جوان در صف ازدواج رفته رفته از سنین مناسب ازدواج خارج شوند و به تبع آن از حوزه فرزندآوری و اصلاح هرم سنی جمعیت نیز بیرون بروند اما اگر پای درد دل هر جوان دم‌بختی که ازدواج نکرده بنشینید و از او بپرسید مهم‌ترین دلیلش برای ازدواج نکردن چیست؟ نخستین پاسخی که به شما می‌دهد مباحث اقتصادی و هزینه‌های لازم برای آغاز

نظر کارشناس

پول برای مریخی خارجی هست برای فرزندآوری نیست!

طبق نتایج سرشماری، جمعیت ایران در پایان نیمه اول سال جاری حدود ۸۲/۶ میلیون نفر است. از سوی دیگر نتایج سرشماری نشان می‌دهد، نرخ رشد جمعیت ایران از ۱/۲۹ درصد در سال ۱۳۹۰ به ۱/۴ درصد در سال ۱۳۹۵ رسیده است. با وجود این آخرین برآوردها از وضعیت رشد جمعیت ایران، بحرانی‌تر از این حرف‌هاست. نرخ رشد جمعیت کشورمان با کاهش بیشتر، در زمان حاضر به حدود یک درصد رسیده است؛ به‌عبارت دیگر سالانه فقط حدود ۸۰۰ هزار نفر به جمعیت ما به‌صورت خالص اضافه می‌شود. در واقع می‌توان گفت ساختار سنی مملکت در حال تغییر است. با وجود این دستگاه‌های متولی موضوع جمعیت توپ را در زمین یکدیگر می‌اندازند و دولت هم اصلاً به مسئله کاهش جمعیت اعتقاد ندارد! تاکنون به‌طور مشخص هیچ بودجه‌ای در کشورمان به مسئله جمعیت اختصاص داده نشده با این بهانه که با کمبود اعتبار مواجهه آرد. در حالی که در این رابطه توجه‌هایی مثل نبود

هیچ راه گریزی نخواهیم داشت. بنابراین با شرایط موجود باید تمام تلاش و اولویت کاری خودمان را به حل مسئله جمعیت معطوف کنیم.

محمد جواد محمودی
رئیس کمیته مطالعات جمعیتی شورای عالی انقلاب فرهنگی

دیگر قانونی و سندی حمایت از تشکیل خانواده و ازدواج جوانان است. با تمام اینها وقتی پای عمل به میان می‌آید انگار نه انگار چنین اسناد و قوانینی وجود دارد و دولت به سادگی چشمش را روی اجرای این اسناد و قوانین می‌بندد. یکی از پیش‌یا افتاده‌ترین بخش قانون تسهیل ازدواج جوانان پرداخت وام ازدواج به زوج‌هاست اما حالا پس از کش و قوس‌های فراوان و با وجود حواشی متعددی که طی ماه‌های اخیر در اطراف این وام می‌چرخید حالا

پرداخت وام به زوج‌های متقاضی، حالا پرداخت وام ازدواج به طور کلی متوقف شده تا زوج‌های در آستانه ازدواج در تورم چندین برابری مسکن و لوازم خانگی طی ماه‌های اخیر برای آغاز زندگی مشترکشان برای چالش‌های بیشتر مواجه شوند و سنگ‌های بزرگ‌تری در مسیرشان قرار گیرد. این سال اخیر نباشد اما بخش بخت‌انگیزه ازدواج ایجاد کند اما می‌توانست گوشه‌ای از هزینه‌های سرسام‌آور آغاز یک زندگی مشترک را پوشش دهد و از سوی دیگر این وام یک تکلیف قانونی است و قانونگذار دولت را مکلف کرده تا برای کمک به تسهیل ازدواج جوانان این وام را در اختیار

یک زندگی مشترک است که با ساده‌ترین مدل ممکن و با کمترین وسایل و امکانات هم در شرایط کنونی جامعه مبلغ کمی نخواهد بود و طبیعی است که از عهده هر کسی بر نیاید. بنابراین دلایل اقتصادی برای کاهش ازدواج شاید بهانه خوبی برای توجیه کاهش ۴۰ درصدی ازدواج‌ها طی ۱۰ سال اخیر نباشد اما بخش زیادی از این کاهش را توجیه می‌کند. بنابراین وام ۱۰۰ میلیونی ازدواج هم اگر چه نمی‌توانست در جوانان دم‌بخت‌انگیزه ازدواج ایجاد کند اما می‌توانست گوشه‌ای از هزینه‌های سرسام‌آور آغاز یک زندگی مشترک را پوشش دهد و از سوی دیگر این وام یک تکلیف قانونی است و قانونگذار دولت را مکلف کرده تا برای کمک به تسهیل ازدواج جوانان این وام را در اختیار

طریق تبصره ۲۹ قانون بودجه سال ۱۳۹۵، بانک مرکزی موظف است به منظور حمایت از ازدواج جوانان در پرداخت وام ازدواج، کلیه بانک‌ها و مؤسسات اعتباری کشور را ملزم کند به اندازه سهم خود از مجموع سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز و جاری در پرداخت تسهیلات قرض‌الحسنه مشارکت کرده و تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج را در اولویت نخست پرداخت قرار دهد. بانک مرکزی همچنین موظف است پرداخت وام ازدواج را به گونه‌ای مدیریت کند که در پایان هر ماه، صف متقاضیان کمتر از ۵۰ هزار نفر باشد. علاوه بر این بانک مرکزی وظیفه دارد بر اجرای این قانون نظارت و بانک‌های متخلف را جریمه کند. حال‌آما از یک سو ثبت نام وام ازدواج از سوی بانک‌ها متوقف شده و از سوی دیگر معاونت ساماندهی امور جوانان وزارت ورزش و جوانان در پیگیری توقف این وام حتی را به بانک‌ها می‌دهد و معتقد است بانک‌ها دچار سردرگمی شده‌اند!

اسمان ریسمان باقی آقای معاون برای توجیه توقف وام ازدواج!
محمدمهدی تندگویان، معاون ساماندهی امور جوانان وزارت ورزش و جوانان در خصوص مشکلات ایجاد شده برای ثبت نام «وام ازدواج»، افزایش متقاضیان وام ازدواج و همچنین میزان تخلفات خرید و فروش آن را عامل توقف ثبت نام وام ازدواج می‌داند. از نگاه وی این مشکلات شبکه بانکی را دچار سردرگمی کرده است! آقای معاون درباره چرایی سردرگمی بانک‌ها این‌گونه توضیح می‌دهد: «وام ازدواج برای سال جاری ۵۰

گذشته گزارش‌هایی ارائه شده که نشان می‌دهد بانک‌ها بخش اعظمی از منابع قرض‌الحسنه را برای سایر تسهیلات با اخذ سود بالا صرف می‌کنند. حتی یکی از این گزارش‌ها نشان می‌داد که تنها ۲۵ درصد از این منابع برای پرداخت وام قرض‌الحسنه هزینه می‌شود. در حال حاضر هم بانک‌ها برای پرداخت وام ازدواج با سوءاستفاده از عدم نظارت بانک مرکزی، این وام را از قالب قرض‌الحسنه خارج کرده‌اند. گزارش‌های مردمی که به مجلس می‌رسد حاکی است ۵۰ میلیون تومان وام ازدواج در شعب مختلف بانکی با مدل‌های گوناگونی پرداخت می‌شود. به‌طور مثال تعدادی از آنها مبلغ ۱۰ میلیون از این وام را با اخذ سود بالا سپرده کرده و الباقی را پرداخت می‌کنند که عیناً خلاف قانون بوده و از قالب قرض‌الحسنه خارج می‌شود. از سوی دیگر باید توجه داشت که افزایش میزان وام ازدواج با عنایت به رشد تورم و گرانی کالاها، مشکلی را از جوانان حل نکرده است. به بیان دیگر اشکالات ساختاری، آشفتنی بازار و بی‌ثباتی در عرصه اقتصادی به اندازه‌ای شدید است که هر چه بخواهیم موانع ازدواج

فقط ۲۵ درصد منابع بانک‌ها وام قرض‌الحسنه می‌شود

راز سر راه جوانان برداریم، این تغییرات ناخوشایند اقتصادی آن را ناکارآمد کرده و باز هم باید برای اعمال تغییراتی در میزان وام ازدواج گام جدی برداریم. البته دولت می‌تواند به جای وام ازدواج به جوانانی که قصد ازدواج دارند، تسهیلات کالایی با استفاده از تولیدات داخلی ارائه دهد. بی‌تردید تعامل با تولیدکنندگان داخلی به‌بهرمندی از تخفیف و پرداخت مبالغ آنها در قالب تقسیط بلندمدت به رفیع موانع تشکیل خانواده جوانان کمک کرده و از بروز تخلف در سیستم بانکی برای پرداخت وام ازدواج هم جلوگیری می‌کند.

علی اصغر عنایستانی
عضو کمیسیون اجتماعی مجلس

نگاه

سیاست‌های تشویقی در دنیا و سیاست‌های تنبیهی ما!

چند سال می‌شود بسیاری از کشورهای دنیا نگاه مثبتی به افزایش جمعیت دارند و بر همین اساس هم سیاستگذاری‌هایشان را به سمت و سوی سیاست‌های تشویقی افزایش جمعیت پیش برده‌اند. کشورهای اروپایی با نرخ رشد جمعیت منفی در رأس کشورهای هستند که برای تغییر در سیمای جمعیتی‌شان اقدام کرده‌اند و تسهیلات متعددی را برای خانواده‌هایی که اقدام به بچه‌دار شدن می‌کنند در نظر می‌گیرند. این مشوق‌های جمعیتی شامل در نظر گرفتن تسهیلات شغلی و مرخصی‌های طولانی مدت برای مادران و همچنین پرداخت کمک هزینه‌های قابل توجه برای خانواده‌هاست. در ایران اما هنوز موانع فرزندآوری و حتی بالاتر از آن موانع ازدواج از پیش پای جوانان برداشته نشده و دولت نشان داده نه فقط برای این موضوع برنامه‌ای ندارد بلکه چندان باوری هم به مسئله افزایش جمعیت و تسهیل ازدواج ندارد. به همین خاطر هم هست که هر از گاهی با اخبار و اقداماتی از سوی دولت مواجه می‌شویم که با سیاست‌های تشویقی جمعیت یا ازدواج در تقابل است. این در حالی است که ۶۵ درصد کشورهای غربی سیاست‌های حمایتی از فرزندآوری را دنبال می‌کنند. به طور مثال دولت فرانسه ۸۲ میلیارد یورو، یعنی حدود پنج درصد تولید ناخالص ملی کشور را صرف حمایت از فرزندآوری می‌کند. این میزان هزینه به نوبه خود بالاترین رقم در سطح اروپاست.

زنان فرانسوی، ۱۶ هفته مرخصی زایمان دارند که از شش هفته پیش از تولد کودک کانشان آغاز می‌شود. جالب این است که سیستم فرانسه، داشتن فرزند بیشتر را با افزایش قابل ملاحظه مزایا برای فرزندسوم نیز تشویق می‌کند. در آلمان انگلار هر یک از اعضای خانواده که دانه برای مادرهایی که در خانه مراقب بچه‌های خود هستند حقوق هزار و ۸۰۰ یوروی در نظر گرفته‌شود. از دیگر اقدامات دولت آلمان، کمک مالی به پدران و مادران شاغلی است که به دلیل تولد فرزند خود یا مرخصی به واسطه نگهداری از فرزند، دستمزدی دریافت نکردند. بدین منظور دو سوم تا صد درصد حقوق این افراد به آنها پرداخت می‌شود. همچنین اگر یکی از والدین در مرخصی باقی‌مانده، ۱۲ ماه می‌تواند به صورت فوق در مرخصی باقی‌مانده، با ضمانت این مسئله که بعد از ۱۲ ماه به همان شغل قبلی خود بازمی‌گردد و اگر هر دو والدین در مرخصی باشند تا ۱۴ ماه می‌توانند این گونه در کنار خانواده خود حضور داشته باشند.

روسیه هم چند سالی می‌شود تسهیلات تشویقی متعددی را برای فرزندآوری خانواده‌ها در نظر گرفته است. بر اساس قوانین این کشور، خانواده‌هایی با سطح درآمد پایین به ازای فرزند اول تا ۱۸ ماهگی کودک کمک معیشتی دریافت می‌کنند.

این تسهیلات به منظور افزایش شمار فرزندان بیشتر می‌شود به طوری که فرزندان دوم خانواده به مدت ۱۰ سال یارانه یا کمک معیشتی دریافت می‌کنند. طرح دیگری دولت روسیه برای تسهیل شرایط فرزندآوری اعطای وام مسکن به خانواده‌هاست. بر اساس این طرح، آوردن فرزند دوم و سوم منجر به پرداخت وام مسکن با سود بسیار پایین به خانوارها می‌شود. مدت بازپرداخت این وام به ازای فرزند دوم، سه ساله و به ازای فرزند سوم پنج سال خواهد بود.

سال گذشته هم رسانه‌های روسی اعلام کردند ولادیمیر پوتین رئیس‌جمهور روسیه به هر خانواده‌ای که در سال جاری میلادی صاحب فرزند شود ۴۶۶ هزار و ۶۱۷ روبل معادل حدود ۷۶۰۰ دلار هدیه خواهد داد.

رئیس‌جمهور روسیه قول داد در صورت تولد فرزند دوم در همین سال این خانواده ۱۵۰ هزار روبل (۲۴۰۰ دلار) دیگر هم دریافت می‌کند.

حتی چندین هم‌چند سالی می‌شود از رویکرد سختگیرانه تک‌فرزندی بازگشته است. این کشور از سال ۲۰۱۶ سیاست تک‌فرزندی را لغو کرد و به سیاست‌های تشویقی رو آورد. در برخی شهرهای این کشور خانواده‌ها به ازای تولد فرزند دوم ماهانه یارانه مشخصی دریافت می‌کنند به علاوه تا سن سه سالگی نیز به کودکان یارانه شیر پرداخت می‌شود.

ارائه تسهیلات تحصیلی به فرزندان دوم خانواده‌ها، کمک‌های مالی و رفاهی، اجرای معافیت‌های مالیاتی و تسهیل شرایط زایمان کم‌هزینه برای مادران از جمله دیگر مشوق‌های دولت چین برای افزایش جمعیت بوده است.

در ایران اما مشوق‌های ازدواج و فرزندآوری تنها روی کاغذ نوشته شده و حتی مواردی همچون افزایش مرخصی زایمان بانوان شاغل هم هنوز در اجرا لنگ می‌زند و تنها زبانی موقف به استفاده از این مزیت قانونی می‌شوند که کفش آهنین به پا کرده و به دیوان عدالت‌داری شکایت کنند! این در حالی است که تغییر در سیاست‌هایی نظیر جمعیت از یک سو و ضرورت توجه بیشتر به مسئله تشکیل خانواده از سوی دیگر موضوعاتی هستند که در کنار فرهنگ‌سازی نیازمند مشوق‌های اقتصادی و اجتماعی هستند.